

nistrative organisation samt en solid aktuel og historisk viden. Det skal ikke udelukkes, at anmelderens relativt begrænsede kendskab til norsk og svensk forvaltning og politik har tilladt en alt for liberal udvidelse af tolerancen, når det gælder vurderingen af Vidar Rollands og Rune Premfors' analyser af Norge og Sverige. Det forekommer imidlertid, at de med deres bureauetriske data og metode har været i stand til at tegne ganske præcise mønstre af nogle overordnede udviklingstræk i de landes centrale administrationer.

Det samme gælder ikke Ove K. Pedersens, Dorthe Pedersens og Anders Esmarks kapitel om Danmark. Anmelderen fristes her til at følge i salig Hans Brix' fodspor. Denne summariske dom hviler på følgende præmisser:

- Datagrundlaget er ikke klart. Ministeriernes Telefonbog er en utroligt upræcis kilde, da ministeriernes afgrænsning af, hvad de tager med, varierer stærkt.
- Der er mærkværdigheder i afgrænsningen. Kapitlet beskæftiger sig angiveligt med den centrale forvaltning, men alle, hvad det så end er, uddannelsesinstitutioner indgår i analysen.
- Kapitlet lider under alvorlige fejl. Overførslen af folkeskolelærerne til kommunalt regi indebærer ikke en overførsel af lærerne fra statslig til kommunal ansættelse. Tolkningen af udviklingen i statens personaleforbrug hviler derfor på et galt grundlag.
- Analysen af ressortomlægninger er stærkt fejlbehæftet. Det drejer sig ikke kun om detaljer, der i den store sammenhæng er underordnede. Således overses fuldstændigt, hvordan Justitsministeriet i 1993 blev reduceret til et rent retspolitisk ministerium. Færdselssikkerheden, udlændingene og brand- og beredskabsom-

rådet blev overført til henholdsvis Trafikministeriet og Indenrigsministeriet.

- Samtidig er både her og i andre sammenhænge grundlaget for sondringen mellem organisatorisk stabilitet og forandring i bedste fald uklart.
- Kapitlets hovedtese er velsagtens påstanden om, at Finansministeriet har overtaget rollen som forvaltningspolitikens koordinator, og at det fungerer som bureaukratisk mastermind for de forandringer, som forfatterne mener at kunne iagttage. Såvel det præcise ræsonnement som den empiriske dækning for denne påstand er uklart.

Videnskabelige antologier er en vanskelig genre. Det er en stor udfordring for redaktørerne. De skal sikre, at bidragsyderne leverer til aftalt tid og i aftalt omfang. De skal ideelt også sikre, at der etableres en tematisk og analytisk sammenhæng mellem de enkelte bidrag, og endelig må de skele til kvaliteten. Denne opgave er løst generelt godt i denne bog. Der er med én alvorlig undtagelse leveret bidrag af god til endog høj kvalitet. Det er samtidig analyser, som ofte bringer ny viden for dagen, viden som andre med sikkerhed vil støtte sig til i fremtiden, og som både kan danne baggrund for og inspirere til videregående analyser, hvor de nordiske landes forvaltninger gøres til genstand for komparativ analyse.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Andrew Moravcsik, *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*, London: UCL Press, 1998, 514 s., £ 14.95.

Det er ikke hver dag, der fra Harvard kommer en historisk-materialistisk analyse af den europæiske integrationsproces – „fra Messina til Maastricht“, men analysen i Moravcsiks meget omfattende og vigtige bog kan bedst betegnes som sådan. Det er ikke just en bog i den marxistiske tradition, men den historiske dimension spiller en vigtig rolle, og Moravcsik konkluderer, at det i sidste instans er økonomiske faktorer, der bedst forklarer de vigtigste omdrejningspunkter i integrationsprocessen.

Ved hjælp af et par kunstgreb fremstiller Moravcsik den godt fyrrårigge integrationsproces som en perlerække af fem bargains, dvs. historiske beslutninger, der fastsætter mål og midler for processen. De fem bargains omfatter forhandlingerne om Rom-traktaten (1955-1958), gennemførelsen af fællesmarkedet og indførelsen af en fælles landbrugspolitik (1958-1969), begyndelsen til monetær integration (1969-1983), Den Europæiske Enhedsakt (1984-1988), og forhandlingerne, som ledte til Maastricht-traktaten (1988-1991). Med dette lange tids-spand får bogen også en syntesekvalitet, der i stigende grad er usædvanlig i den politologiske forskning.

Det er en meget ambitiøst anlagt bog, som er skrevet på grundlag af et veludviklet og gennemtænkt rationalistisk forskningsdesign. Moravcsik afstår meget bevidst fra at udvikle en grand theory om europæisk integration og mener, at et sådant forehavende ville være futilt og bygge på en misforståelse. Det valgte alternativ er en analytisk ramme, der består af tre generelle teorier om henholdsvis national præferencedannelse, mellemstatslige bargains og institutionelle valg. Dernæst er det Moravcsiks holdning, at det er for primitivt blot at vælge en teori og dernæst teste den på det empiriske mate-

riale. I de eksisterende data kan man jo altid finde nogen støtte for sin teori. Han gennemfører derfor meget konsekvent sin analyse som en teorisammenlignende undersøgelse og tester også konkurrerende teorier om national præferencedannelse mv. Formålet er at fremkomme med et hierarki af forklaringstyper, hvor nogle står stærkere end andre.

Moravcsik anvender en interessant blanding af historieskrivning (derfor bogens omfang) og politologisk analytisk forklaring. Han har generelt et godt øje til historieforskningen og demonstrerer en for politologiske integrationsforskere ret usædvanlig vilje til at lære fra det igangværende, omfattende historiske forskningsprogram om europæisk integration. På trods af substantiel uenighed med en af de centrale historikere i forskningsprogrammet, Alan Milward, er det tydeligt, at Moravcsik har ladet sig inspirere meget af Milwards økonomisk-historiske materialisme og historiske metode. Blandt andet insisterer Moravcsik på nødvendigheden af at anvende „hårde“ primærkilder (dvs. arkivstudier), der kan fortælle os, hvordan det i virkeligheden var. Dette til forskel fra „bløde“ primærkilder, som han tendentielt opfatter som kilder til viden om den retorik (i Moravcsiks konception tom snak eller varm luft), som aktørerne anvender til offentlig konsum. Med udgangspunkt i en overbevisning om, at sandheden er at finde i arkiverne, undrer han sig såre over den udbredte tendens til, at Europa-forskere lader sig nøje med aktørernes offentlige taler og skriftlige erklæringer.

Moravcsik har også høje standarder, når det gælder den sproglige dimension. Han refererer således både tyske, franske og britiske fremstillinger og primærkilder, og det er bestemt ikke almindeligt blandt amerikanske eller britiske integrations-

forskere. På den anden side er afgrænsningen til tyske, franske og britiske aktører og positioner ganske traditionel. På konventionel realistisk vis antages de øvrige medlemsstater at være inferiøre aktører, som i bund og grund ikke har væsentlig indflydelse på processen. I de sidste faser af den periode, som analysen omfatter, er det altså ni ud af tolv stater, som antages at være uden særlig indflydelse. En ret diskutabel antagelse.

Bogen har et klart revisionistisk sigte, dvs. der fremlægges analyser med tilhørende konklusioner, som strider mod velkendte tolkninger, som der blandt integrationsforskere hidtil har været bred enighed om. Det er modigt gjort, men Moravcsik mener formentlig, at han er væbnet til tænderne, og at han kan affærdige kritik med henvisning til, at „the evidence“ i meget høj grad underbygger de konklusioner, han fremkommer med.

Med hensyn til bogens svage eller i det mindste diskutabile sider vil jeg fremhæve, at den meget detaljerede historiskrivning unægtelig får bogen til at fremtræde som mere imponerende, end den måske i virkeligheden er. Piller man det historisk narrative ud, vil man få øje på en analyseramme og et forskningsdesign, som måske nok er sofistikeret, men også noget mekanisk. Som en anden god forsvarsadvokat får Moravcsik desuden fremstillet problemstillinger samt teoretiske og analytiske valg på en sådan måde, at han ikke får meget besvær med at nå frem til forudsigelige analytiske og konkluderende pointer.

Bogen vil forhåbentlig alligevel være med til at sætte nye standarder for seriøs forskning i europæisk integration. Det betyder ikke, at jeg plæderer for en ukritisk overtagelse af Moravcsiks forskningsdesign. Derimod mener jeg, at han med sin bog har skabt en chance for, at

den faglige diskussion om standarder og design kan komme til at foregå på et højere og mere sofistikeret niveau end hidtil. Moravcsik vil med sin bog uden tvivl komme til at bidrage til den stolte amerikanske tradition inden for integrationsforskningen (jf. også Lynne Rienners bogserie *The State of the European Union*). Fra Ernest Haas, Karl Deutsch og fremad har amerikanske forskere været i stand til at øve en meget væsentlig indflydelse på forskningsdagsordenen vedrørende europæisk integration. Fra europæisk side har man skiftevis været imponeret og beskæmmet over dette, men på paradoksalt vis er man alligevel meget tilbage fra at skabe de institutionelle rammer, som kunne ændre den asymmetriske transatlantiske balance på dette område, blandt andet et fælles indre marked for europæisk integrationsforskning.

Knud Erik Jørgensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Jacob Torfing, *New Theories of Discourse. Laclau, Mouffe and Zizek*, 1999, £ 15.99, Oxford: Basil Blackwell, 342 s.

Som denne bogs titel antyder, er der tale om et bidrag inden for omegnen af den efterhånden ret velkendte britiske diskursanalyse, og hovedvægten er klart placeret på de tanker, som Ernesto Laclau og Chantal Mouffe har formuleret i deres hovedværk fra 1985 (*Hegemony and Socialist Strategy*), samt på de efterfølgende bidrag fra disse to personer. Hertil kommer lejlighedsvis præsentationer af nogle af de overvejelser, som sloveneren og psykoanalytikeren Slavoj Zizek har formuleret i sine otte bøger.